

Elintarviketeollisuusliitto ry:n lausunto

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain 1 ja 24 §:n muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero VN/14933/2024

Lausunto pyydetään toimittamaan viimeistään 21.8.2024

Linkki: <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=d7aca726-579b-432e-96ce-f4894ecb6ef3>

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi kausityölakia ja -asetusta siten, että luonnontuotteiden keruu voidaan lisätä lain soveltamisalaan. Tarkoituksena on sisällyttää luonnonmarjanpoiminta kausityölain piiriin laajentamalla kausityölain soveltamisalaa ja lisäämällä luonnontuotteiden keruu kausityöasetuksessa olevaan luetteloon kausiluonteista toimintaa sisältävistä toimialoista. Lisäksi tavoitteena on korjata kausityölain soveltamisalaa, niin että se paremmin vastaa alakohtaiseen tarpeeseen kausittaiselle työvoimalle. Esityksellä tavoitellaan luonnonmarjanpoimijoiden aseman parantamista, kun heille taataan vähimmäisansiot ja liiketoiminnan riski siirtyy yrityksille ja pois kerääjiltä.

Esitysluonnoksessa on tuotu esille ulkoministeriön 15.3.2024 antama ilmoitus keskeyttää luonnonmarjanpoimijoiden turistiviisumihakemusten vastaanotto Bangkokin edustustossa. Se on johtanut siihen, että tänä vuonna käytännössä ainoaksi mahdollisuudeksi on jäänyt palkata Thaimaasta tulevat luonnonmarjanpoimijat työsuhteeseen työviisumilla. Koska kausityöasetuksessa ei ole luonnonmarjanpoimijoita mainittu, ei kausityöviisumi ole ollut mahdollinen. Ulkoministeriön em. ohjeistus aiheutti siten merkittävän muutoksen vallinneeseen toimintamalliin, koska pääosa ulkomaisista luonnonmarjanpoimijoista on tullut Thaimaasta.

ETL kannattaa esitystä kausityöasetuksen muuttamisesta siten, että luonnonmarjapoiminta on sen piirissä. Suomalainen elintarviketeollisuus on työskennellyt pitkäjänteisesti vastuullisuuden ja kestävän kehityksen kysymysten parissa. Vastuullisuuteen liittyvä sääntely myös on lisääntynyt vauhdilla viime vuosina ja myös EU:n yritysvastuudirektiivi tulee tulevaisuudessa lisäämään suurten yritysten huolellisuusvelvoitteita toimintaketjuissa. Luonnonmarja-alan maine on kärsinyt esiin tulleista rikosepäilyistä johtuen ja Suomeen tulevien thaimaalaisten luonnonmarjanpoimijoiden ei-työsuhteiseen työhön on kohdistettu voimakasta kritiikkiä jo vuosikausia. Suomen luonnonmarja-ala tarvitsee kuitenkin jatkossakin ulkomaalaisia poimijoita kaupalliseen marjanpoimintaan. Ulkomaalaisten luonnonmarjanpoimijoiden statuksen muuttuminen pääsääntöiseksi työsuhteiseksi vahvistaisi yritystoiminnan vastuullisuutta ja parantaisi luonnonmarja-alan mainetta. Näin turvataan myös vastuullisesti poimitun kotimaisen luonnonmarjan saatavuutta elintarviketeollisuudelle.

Lisäksi muutosesityksellä saataisiin vakuutettua Thaimaan viranomaiset luonnonmarjanpoimijoiden asianmukaisesta kohtelusta. On kuitenkin huomioitava, ettei luonnonmarjanpoimijan työsuhteisuus tarkoita sitä, että ongelmakohtat poistuisivat. Siksi toimiva viranomaisvalvonta on tärkeää väärinkäytösten ehkäisemiseksi.

Toimintamallin tulisi kuitenkin olla selvä yrityksille. Nk. marjalaki olisi edelleen jäämässä voimaan nyky muodossaan. Marjalain tarkoituksena on parantaa luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellista asemaa. On syytä esimerkiksi tarkentaa, mitä käytännössä tarkoittaa sekä marjalain että kausityölain samanaikainen voimassaolo. Jatkon kannalta olisi pohdittava, mihin marjalakia jatkossa tarvitaan ja tarvitaanko siihen muutoksia.

Toiseksi myös alalle soveltuvan yleissitovan työehtosopimuksen määräykset tulisi olla soveltuvia luonnonmarjanpoimintaan ja yrityksillä tulisi olla riittävät tiedot, siitä miten mm. työajan seuranta, työajan joustot ja palkkaus (sis. urakkapalkkaus) toteutetaan.

Esitysluonnoksen sivulla 25 todetaan, että ”kausityön tekemistä varten ei voi myöntää muuta oleskelulupaa, esimerkiksi työntekijän oleskelulupaa, jolloin ei pystyttäisi kiertämään tätä kautta työntekijöiden lähettämiseen liittyvää säännöstä kausityöläissa.” Käsityksemme mukaan työntekijän oleskelulupa voidaan myöntää, vaikka kyse olisikin kausityön tekemisestä. Olisi syytä tarkentaa tätä kohtaa esitysluonnoksessa, millä edellytyksin työntekijän oleskelulupa voidaan myöntää silloin, kun kyse on kausiluonteisesta työstä. Olisi myös otettava huomioon se mahdollisuus, että osa ulkomailta tulevista luonnonmarjanpoimijoista haluaa tulla Suomeen ei-työsuhteisena, koska siten on mahdollista saada suuremmat poimintatulot.

Lopuksi ETL korostaa, että yritykset tarvitsevat ennakoitavan sääntelyn koskien kotimaisten luonnonmarjojen poimintaan raaka-aineen saatavuuden turvaamiseksi. Toiseksi toimintamallin tulisi olla selkeä yrityksille soveltaa käytännössä. Kolmanneksi tarvitaan riittävä viranomaisvalvonta väärinkäytösten ehkäisyyn.